

Vrijdag 23 oktober 1914 – ochtendeditie

Belgische vluchtelingen.

We laten hier de letterlijke inhoud volgen van een rondschrijven, van onze consul-generaal te Antwerpen dat in Nederland zal worden verdeeld:

De consul-generaal der Nederlanden te Antwerpen bericht hierbij, dat volgens zijn oordeel de toestand te Antwerpen volkomen rustig en ordelijk is.

Aan niemand wordt enige overlast aangedaan. Om het dagelijks leven weer op gewone gang te brengen is het bepaald nodig, in het belang van de Belgische bevolking, dat de vluchtelingen naar Antwerpen weerkeren en hun bezigheden hervatten.

De consul-generaal voornoemd kan, naar aanleiding van een onderhoud met de tegenwoordige keizerlijke gouverneur der stad Antwerpen, aan het bovengenoemde toevoegen, dat hem door genoemde autoriteit de meest geruststellende verklaring werd gegeven, te weten, dat zijne excellentie zich geheel zal houden aan de Haagse Conventie, zodat de belangen van beide partijen worden gediend door de bij verdrag bepaalde voorwaarden volgens dewelke de private eigendommen, de persoonlijke vrijheid en de eer van vrouwen en meisjes ten volle worden gewaarborgd.

Voorts, dat volgens de uitdrukkelijke verzekering der Duitse autoriteiten, ordeliëvende jonge lieden, die niet tot het leger behoren, en burgerwachten kunnen terugkeren.

Genoemde autoriteiten denken er in het minst niet aan, laatstbedoelde lieden krijgsgevangen te maken, op te eisen of naar Duitsland te vervoeren.

Het is de oprechte wens der Duitse autoriteiten, dat de bevolking van Antwerpen en omliggende plaatsen aan hen haar vertrouwen zal schenken, opdat zij in het belang der burgers zullen werkzaam zijn en rust en orde zullen kunnen verzekeren.

Antwerpen, 17 oktober 1914.

De consul-generaal voornoemd,

J. A. van den Bergh.

De heer Montens verzoekt ons de volgende oproeping te plaatsen:

De bestendige deputatie van de provinciale raad van Antwerpen doet een vurige oproep op het plichtsbefef van alle gemeentelijke overheden, opdat de heren burgemeesters, schepenen, secretarissen, ontvangers en plaatselijke beambten niet langer hun wederzijdse bedieningen zouden verwaarlozen en onmiddellijk hun bekledingen zouden hernemen.

Geïnterneerden.

Gisteren zijn te Vlissingen weer 196 Belgische geïnterneerden aangekomen, onder wie een officier en enkele gewonden.

In het bureau van de Belgische legatie, Nassau Dillenburgstraat 25 in 's-Gravenhage, zijn ter inzage gelegd de lijsten met namen van de Belgische soldaten, die in ons land zijn geïnterneerd en die in de inrichting van het Rode Kruis worden verpleegd.

Rotterdam - Belgische vluchtelingen.

Gisteren namiddag hebben de Belgische vluchtelingen in de grote zaal van het Verenigingsgebouw aan de Goudseweg, terug een

vergadering gehouden, onder voorzitterschap van de heer A. Wieme, leider van de Antwerpse Dokwerkersbond.

De vergadering was weer zeer druk bezocht: de zaal was stampvol, bovendien konden honderden geen toegang krijgen.

Na de opening van de bijeenkomst werd het woord gegeven aan de heer W. Eckelaers, secretaris van de Belgische Werkliedenpartij. Deze had vier dagen in Antwerpen vertoefd, had daar een nauwkeurig onderzoek naar de huidige toestand van de stad ingesteld, verschillende conferenties gehad en van een en ander gaf hij nu de aanwezigen verslag.

Hij deelde mee, dat in Antwerpen thans alles rustig is. Er zijn heel weinig militairen, en zij treden zeer welwillend tegenover het publiek op.

Hij gaf de vluchtelingen die een zelfstandig bestaan hebben, burgers die nog enig geld hebben, de raad, zo spoedig mogelijk naar Antwerpen terug te keren. Ook de gemeentewerklieden, de stadsambtenaren, de arbeiders die in de voedingsbranche werkzaam zijn, de meubelmakers, stoffeerders, behangers, loodgieters enzovoort, gaf hij dezelfde raad. Van hun terugkeer zou het toch vooral afhangen, of Antwerpen weer spoedig zou opleven. Die arbeiders, welke werkzaam waren in bedrijven, waarvoor de eerste maanden geen werk te verwachten is, als de dokwerkers, de bouwvakarbeiders, de werklieden van de grote metaalfabrieken, adviseerde hij, nog niet dadelijk terug te keren. Op onderstand zouden zij in Antwerpen voorlopig niet kunnen rekenen, omdat het steuncomité, dat bij het uitbreken van de oorlog was opgericht, bij gebrek aan financiën thans niet meer bestond.

Er werden echter pogingen in het werk gesteld, om uit Londen financiële hulp voor Antwerpen te verkrijgen, opdat de gemeente zo spoedig en zoveel mogelijk aan haar verplichtingen zou kunnen voldoen.

De heer Eckelaers had ook een onderhoud gehad met de schepen Cools, met wie hij de maatregelen had besproken, die genomen zouden moeten worden, om bij de terugkeer der arbeiders hongersnood te voorkomen. Het plan bestond, ontmoetingen op grote schaal te doen plaats hebben, zoals dit verleden jaar bij de algemene werkstaking in België is geschied. Holland moet toch zo gauw mogelijk van de uitgewekenen verlost worden.

De toespraak van de heer Eckelaers werd aan het slot toegejuicht.

Hierna vroeg en bekwam het woord de heer Bergmans, uit Antwerpen, die, evenals gisteren in een bijeenkomst van vluchtelingen de raad gaf, nog niet terug te keren. Hij deed het denkbeeld aan de hand, een beroep te doen op Frankrijk en Engeland en enkele neutrale staten, om in deze landen 120 miljoen frank voor de duizenden vluchtelingen, die zich thans in ons land bevinden, bijeen te brengen. Dit grote bedrag zou, naar zijn mening, gemakkelijk te verkrijgen zijn en was dit het geval, dan zouden alle vluchtelingen voorlopig hier te lande onderhouden worden en dan zou men verder kunnen zien.

Het scheen, dat dit miljoenenplan van de heer Bergmans grote indruk op de vergadering maakte, want deze spreker werd zeer luid toegejuicht, doch er waren er ook, die meer gevoelden voor de verstandige raadgevingen van de Eckelaers en daarvan nadrukkelijk lieten blijken.

Er ontstond toen gedurende enige ogenblikken een groot tumult in de vergadering, waaraan de heer Heykoop, secretaris van de Centrale Bond van Haven- en Transportarbeiders, die de vergadering bijwoonde, een einde maakte door het woord te nemen, om het advies van de heer Eckelaers krachtig te steunen en de aanwezigen op het hart te drukken, diens raad op te volgen.

De vergadering werd daarop opgesloten.

Proclamatie.

Terugkeer Belgische vluchtelingen.

De burgemeester van Rotterdam maakt bekend, dat het overleg van de Nederlandse regering met het Duitse opperbestuur omtrent de terugkeer der Belgische vluchtelingen tot een gunstig resultaat heeft geleid.

De terugkeer is toegestaan, niet alleen naar Antwerpen en omgeving, maar naar heel België.

Hiervan zijn alleen uitgezonderd dienstplichtige mannen, die bij terugkeer als krijgsgevangenen zullen worden beschouwd.

De burgemeester vraagt thans de vluchtelingen om terug te keren naar hun land, in welk belang het is dat de gewone gang van zaken spoedig wordt hervat.

De burgemeester hoopt dat alle Rotterdamse burgers, die vluchtelingen hebben gehuisvest, met hem in deze geest zullen meewerken. Hij nodigt deze burgers uit aan een der politiebureaus of -posten op te geven of de door hen gehuisveste vluchtelingen bereid zijn terug te keren.

Treinen lopen weer van Roosendaal naar Antwerpen en in die stad zijn ruimschoots voldoende levensmiddelen aanwezig.

Rotterdam, 17 oktober 1914.

De burgemeester voornoemd,

Zimmerman.

Parijs, 22 oktober. Officiële mededeling van vanmiddag 3 uur:

Op onze linkervleugel hebben aanzienlijke Duitse strijdkrachten een hevige aanval voortgezet, voornamelijk rond Diksmuide, Waasten (ten zuiden van Ieper), Armentières, Radinghem en La Bassée. De bondgenoten hebben zich in hun stellingen gehandhaafd.

Uit Antwerpen.

Breda, 22 oktober. Een hedenmiddag van Antwerpen vertrokken Nederlander deelt ons mee, dat zich te Antwerpen thans niet meer dan enkele honderden Duitse Landstormsoldaten bevinden. De staf is uit het hotel St. Antoine vertrokken. In de nacht van woensdag op donderdag te half drie trokken de laatste bezettingstroepen, bestaande uit marineinfanterie uit de stad weg. Het voorbijtrekken van de colonnes duurde vijf kwartier. De troepen werden van de Turnhoutse poort af met de spoorweg naar het zuiden vervoerd. Tegen half vier vloog een zeppelin in zuidelijke richting over de stad.. In de forten te Borsbeek 1, 2, 4 en 6 waren de Belgische kanonnen en projectielen zonder enige bewaking gelaten. Duits spoorwegpersoneel, dat in de laatste dagen bezig was met het herstellen van bruggen en spoorwegen, is eveneens verdwenen.

Gedurig komen gewonden te Antwerpen aan. Ze worden merendeels naar de dierentuin vervoerd. Een groot schip met gewonden ligt in

de Schelde voor de kade. Vele Engelse verpleegsters benevens enkele militaire Belgische dokters doen dienst. Hedenmorgen wapperde op de Onze-Lieve-Vrouwetoren en het stadhuis de Belgische vlag. Onze zegsman, wie dit bericht aanvankelijk ongelooflijk voorkwam, heeft zich hiervan met enkele landgenoten persoonlijk overtuigd. Een Duits officier, die hierop gewezen werd, antwoordde dat zij zich thans wel met andere dingen bezig te houden hadden. Het is onbekend door wie het verwisselen van de vlag geschiedde.

Te Borsbeek zijn vele tussen de forten liggende villa's geplunderd.

Op het binnenkomen en verlaten van de stad werd heden bijna geen controle uitgeoefend.

Levensmiddelen zijn overvloedig en goedkoop. Er zouden veel meer trams rijden indien er genoeg bedieningspersoneel voorhanden was. De telefoon is nog niet hersteld. Ook de waterleiding is nog niet geheel in orde. Alle herstellingswerken liggen trouwens thans stil. Het dienstdoende politiepersoneel wordt gestaag talrijker.

Beierse soldaten wierpen gisterenmiddag een aantal (vermoedelijk onbruikbare) mitrailleurs in de Schelde.

De treinen en de tot de stad toegang gevende wegen zijn vol terugkerende vluchtelingen, doch ook de naar Nederland vertrekkende treinen waren dicht bezet.

Onder de Duitse soldaten heerst een gedrukte stemming.

Rijwielen werden gisteren onophoudelijk in de straten gerekwireerd, waarschijnlijk omdat ze voor de 's nachts uitgetrokken troepen nodig waren.

De stad wordt gestaag levendiger.

Van de Brabantse grens.

Roosendaal, 22 oktober. “Langs lijnen van geleidelijkheid” is heden het 1800 zielen tellende kampement van Belgisch spoorwegpersoneel in de goederenwagens aan het station Roosendaal tot de uittocht bewogen, grotendeels over de grens.

Een groot aantal van de vluchtelingen, die heden met de acht treinen naar Merksem waren vertrokken, zijn met de volgende treinen hier teruggekeerd. Vrees voor een onzekere toekomst tegenover een voor sommigen nog wel ruime voorziening hier te lande houdt nog altijd de grote massa der uitgewekenen terug. Men begint nu hier en daar een zachte drang uit te oefenen. Ook de voedseluitdeling wordt beperkt.

Hier was de laatste drie dagen vaak tijden aaneen ver kanongebulder horen.

Uit België.

Men schrijft ons:

Al de kustplaatsen boven Oostende zijn als het ware uitgestorven. Men ontmoet er slechts soldaten. De bewoners zijn allen naar Nederland en Engeland gevlucht.

De bezetting te Oostende is niet groot, evenmin als in de andere door de Duitsers in Vlaanderen bezette plaatsen, hetgeen erop wijst, dat de Duitsers zoveel mogelijk troepen zuidwaarts hebben gezonden om te strijden tegen de bondgenoten bij Nieuwpoort en Ieper.

Bij de vuurtorens van Oostende zijn militaire Duitse posten gevestigd. Aan het station te Oostende zijn enige honderden Belgische

locomotieven bijeengebracht. Deze zijn afkomstig uit Gent en andere delen van Oost en West-Vlaanderen.

De troepen te Oostende zijn merendeels uit Antwerpen naar de Belgische kust gedirigeerd. Men ziet de soldaten aan, dat zij vermoeiende weken achter zich hebben, ofschoon moet erkend worden, dat zij, de omstandigheden in aanmerking genomen, fysiek nog in goede staat verkeren. De troepen hebben op hun weg naar Oostende ongeveer 100 kanonnen en een aanzienlijke hoeveelheid proviand en munitie met zich gevoerd. Tussen Gent en Oostende is de Duitse bezetting zeer zwak; men ziet hoofdzakelijk etappeposten. Tussen Sluis en Oostende hebben de wegen een somber aanzien. Ze zijn doods en verlaten. Men ziet er slechts zelden Belgische vluchtelingen en tal van dode paarden liggen langs de weg.

Tussen Antwerpen en Brussel is men druk bezig de telegraaflijnen te herstellen, welke werkzaamheden geschieden door Duitse werklieden onder toezicht van civiele ingenieurs, zodat dit werk geheel buiten de leiding van de militaire overheid geschiedt.

Door rustend België.

Men schrijft ons:

Van de door vluchtelingen drukke wegen, door een dubbele haag van Hollandse militairen en Duitse marinesoldaten, kwamen wij op de zondag nog rustige, soms een bijna uitgestorven indruk makende, Belgische wegen. Het is een eigenaardige gewaarwording als burger van een neutraal land op oorlogsgebied zo vriendelijk van beide kanten ontvangen te worden want het reizen per auto is daardoor gemakkelijk, mits men voorzien is van alle papieren, en die worden, zoals vanzelf spreekt, niet voor plezierreisjes afgegeven. Zelfs de ontvangers van de belastingen in de Hollandse grensplaatsen vragen

met beslistheid naar het doel van de reis alvorens er in toe te stemmen dat de wagen tijdelijk uitgevoerd wordt. Rust heerste ook nog in Antwerpen. Men gevoelt het waar men komt, buitenshuis en binnenshuis, overal, zelfs op het stadhuis, niettegenstaande de grote massa mensen; ook daar wordt met kalmte gewerkt. De Belgische commissie en het stadsbestuur doen alles wat in hun macht is om aan de verlangens bij de militaire autoriteiten te voldoen en alles schijnt ordelijk van stapel te lopen. Natuurlijk geeft het stramme militair optreden, zo geheel in strijd met het gemoedelijke Vlaamse gedoe, wel eens bittere pillen te slikken, maar de overheid vervult haar taak met liefde. Zij gevoelt dat het in het belang is van de stad en het vaderland ... dat het nu eenmaal oorlogstijd is en tenslotte geven de Duitsers ook dikwijls blijk dat zij met hun streng optreden niet bedoelen onvriendelijk te zijn. De proviandering der troepen, 17.000 man ongeveer, zal wel lukken met wat geven en nemen, zegde men mij, toen ik mijn bezoek aan de Belgische overheid op het stadhuis begon. Een uiterst hartelijke ontvangst viel mij daar ten deel en het bleek mij, dat de kleine misverstanden die een ogenblik dreigden een verkoeling te zullen veroorzaken, geheel uit de weg waren geruimd en plaats hadden gemaakt voor een grote hartelijkheid en dankbaarheid aan Nederland. Zowel burgemeester De Vos als de thans zo eminent werk verrichtende president Franck gaven daar duidelijk blijk van. Tijdens een rustig oorlogsmaal ten huize van laatstgenoemde had ik gelegenheid bevestigd te vinden, dat men ons landje een warm hart toedraagt. Ook van Duitse zijde wordt men op het stadhuis met voorkomendheid ontvangen. Uit een gesprek met luitenant dr. Romberg, die zich speciaal belast met alles wat de pers betreft, kreeg ik de indruk dat men tevreden is over de gang van zaken te Antwerpen. Men was er trots op, in korte tijd alles geregeld te hebben, de tram, het spoorverkeer, gas en elektriciteit, terwijl ook de waterleiding weer was aangesloten, waardoor aan het

werkelijk hinderlijke watergebrek, daar er geen druk was, een einde zou komen.

Na Antwerpen in rust achter ons te hebben gelaten, ontmoetten wij bij Oude God grote kudden koeien die door Duitse soldaten naar de stad werden gedreven. En toen langs kapot geschoten forten, omgehakte bossen, in prikkeldraadversperringen veranderd, doorschoten verschansingen, afgebrande en verwoeste woningen naar het stadje Lier, waarvan men gerust kan zeggen dat het bijna helemaal verwoest is. Een beschrijving ervan is reeds vroeger gegeven. Als door een wonder is alleen het mooie stadhuis bijna onbeschadigd gebleven, terwijl vlak daarbij alles is plat geschoten. Alleen de grote kerk zal nog gerestaureerd kunnen worden, de Jezuïetenkerk en het kapelletje schijnen hopeloos vernield. Jammer, jammer, klaagde een Beier, die het bombardement had meegemaakt, waarom zo een mooie stad, die toch volgens hem niet te verdedigen was, niet bijtijds was overgegeven. Hij raadde ons naar het fort te gaan om de uitwerking van het geschut te zien en inderdaad is de verwoesting rond het fort Walem verschrikkelijk. Over de houding van de bevolking was hij best te spreken. Een droevig gezicht was het de bewoners van Lier te zien terugkeren: er kwamen er velen en ze vonden teleurstellingen en verrassingen. maar ook zal voor velen de thuiskomst thans redding van onheil betekenen. Immers door kleine herstellingen kan juist thans nog zeer grote schade voorkomen worden. Men denke slechts aan de talrijke beschadigde daken.

We moesten verder, de wegwijzers van het Duitse leger maakten het ons gemakkelijk, ze zijn in wit hout met duidelijke drukletters, zij geven goed aan voor welke zwaarte van geschut de tijdelijke bruggen gemaakt zijn en er zijn er heel wat gelegd in de buurt over de kronkelende Nete.

In Lier zelf ligt naast de zware ook de handige, want op tonnen geconstrueerde pontonbrug voor het voetvolk. En het materiaal daarvoor vindt men overal nog gereed liggen langs de weg naar Duffel, die wij volgden langs de oevers van de Nete, een terrein, waar blijkens de achtergebleven sporen zwaar gevochten is. Het begon te schemeren, het werd luguber in deze verwoeste streek, waar de dode paarden nog langs de weg lagen, waar in de berm naast de weg grote gaten geslagen waren door de projectielen, en we waren blij Mechelen te bereiken, om, na bezichtiging der verwoestingen, naar Borsbeek te gaan, met de bedoeling een klein "Château Bellevue" van vrienden te bezoeken. Wij hadden intussen gezelschap gekregen. Een Duits officier met twee soldaten wilden mee naar Brussel. We vonden het huis slechts weinig door een granaat beschadigd, maar in de behoorlijk afgesloten tuin drie mannen uit de omgeving, die beweerden niet te weten hoe het er binnen uitzag, terwijl de deuren wijd open stonden, het huis geheel beroofd, de inventaris vernield was, en er blijkbaar kort geleden een maaltijd gebruikt was. Dat gaf te denken, doch gelukkig schenen de Duitsers geen lust in een nader onderzoek te hebben, want dat zou wellicht ernstige gevolgen gehad hebben. Immers een eind verder werden we opgehouden, omdat men op een Zahlmeister geschoten had. Die op zichzelf staande gevallen zullen nog wel blijven voorkomen.

In Brussel heerste een gedrukte stemming, gedrukker dan in Antwerpen, niettegenstaande de stad een levendiger aanzien had. Men gaat daar onder de Duitse overheersing veel meer gebukt dan in Antwerpen, misschien door het veel groter militair vertoon aldaar. Immers door het grote aantal officieren, verbonden aan de kommandantur (in Antwerpen zijn er slechts een 120-tal), treden ze veel meer op de voorgrond, vooral ook door de honderden militaire auto's, die de gehele dag in vliegende vaart de stad doorkruisen. En dan, men is er vrijwel zonder nieuws. Men gist, men vermoedt, er

lopen geruchten, maar men komt slechts wat te weten, wanneer men een krant kan machtig worden. Ook te Brussel heerst rust, rust, die 's avonds benauwend wordt, misschien omdat het contrast met de anders zo levendige stad zo groot is.

Een rit over Leuven, Tienen, Aarschot was hoogst belangwekkend. Wanneer men zich de Leuven in de nabijheid van de bibliotheek, te midden van de ruïnes bevindt, krijgt men een ogenblik de indruk, dat er weinig gespaard is, maar dat komt, omdat juist het mooiste en ruimste gedeelte van de stad verwoest is, zij het dan ook het kleinste. Op de weg naar Tienen was de schans nog aanwezig, waar de laatste verdediging van Leuven plaatsvond. Het groot aantal graven duidt ook daar op een hevige strijd. Voorbij Aarschot bereidde ons een patrouille, welke een spion zocht, een verrassing, door in het donker plots te voorschijn te komen en ons op onmogelijk korte afstand tot stoppen te dwingen. Het was geen aangename gewaarwording, de geweren van zo'n gehele patrouille in het licht der lantaarns op ons gericht te zien, terwijl de officier de chauffeur een voorwerp voor het gezicht hield, dat een revolver geleek, doch een elektrisch lampje bleek te zijn.

Op de weg van Aarschot naar Leuven schijnt hoeve voor hoeve veroverd te zijn, immers alle hoeven langs de weg zijn vernietigd, die op korte afstand ervandaan zijn ongedeerd gebleven. Een eigenaardigheid is ook, dat we geen enkele molen gezien hebben, die niet in elkaar geschoten was. Dat schijnt dus een gezocht mikpunt te zijn, tenzij de Belgen uit strategisch oogpunt de molens zelf vernietigd hebben.

Op de terugweg bleek Dendermonde gelijk Aarschot en Lier tot die plaatsen te behoren, die voorlopig wel vrijwel onbewoonbaar zullen blijken. Ontzaglijk droevig deed het machtig grote geraseerde terrein rond het fort Willebroek aan. Vandaar bleek Mechelen langs de

directe weg niet bereikbaar, daar alle bruggen waren vernietigd, doch via Hombeek konden wij Mechelen bereiken om de terugweg te aanvaarden. Van toen af bleek de rust geweken. Mechelen begon op te leven! Bij het fort Walem werd hard gewerkt om alles wat vernietigd was te herstellen. Hier ziet men intussen duidelijk de uitwerking der granaten, die reusachtige ronde gaten in velden en wegen hebben geslagen. Opvallend was het groot aantal van die gaten onmiddellijk achter het fort Walem tot aan het dorp van gelijke naam. Na ook te Antwerpen bemerkt te hebben, dat het aantal bewoners in een drietal dagen belangrijk was toegenomen, konden wij ons slechts met moeite een terugweg banen over de thans niet meer rustige, doch drukke Belgische wegen naar de grens, terwijl op Hollands gebied de vluchtelingendrukke, althans langs de weg naar Roosendaal, vrijwel geweken schijnt.

Men schrijft ons:

Mechelen herleeft. Gisteren en heden was het duidelijk merkbaar, dat van alle kanten de vluchtelingen naar Mechelen begonnen toe te stromen. De wegen, die er heen leidden, waren vol zwaarbeladen wagens en voetgangers en men zag in Mechelen veel meer bewoonde huizen en ook talrijke gezinnen nieuwsgierig de toestand van hun huis opnemen. Over het algemeen zullen de inwoners niet teleurgesteld zijn, want er zijn werkelijk slechts weinig huizen vernietigd. Zij die terugkeren, kunnen nu ook nog juist door kleine herstellingen, als enkele nieuwe dakpannen en ruiten, grote schade voorkomen, waar anders de invloed van het natte seizoen zich zou doen gelden.

Ook te Antwerpen begon de stad gisterenmorgen reeds een ander aanzien te verkrijgen. Op de weg van Antwerpen naar Kapellen en de grens reed een haast onafgebroken rij van stampvolle voertuigen en

voetgangers, terwijl ook blijkens een groot aantal ouderwetse rijtuigjes aan het station Berchem vele reizigers verwacht werden.

Het slagveld van Eppegem.

Men schrijft ons:

Sedert enkele dagen is het de Brusselaars veroorloofd zich buiten de stad, bijvoorbeeld in de richting van Mechelen te begeven. Hun eerste gang gold natuurlijk het slagveld, waar de grote strijd voor Mechelen gestreden werd: tussen Vilvoorde en Zemst, welke strijd thans reeds algemeen de slag bij Eppegem genoemd wordt. Duizenden zag men dan ook de laatste dagen op dat slagveld rondwaren, zoekend naar overblijfselen, herinneringen, en vooral om de honderden graven, die daar in verschillende vormen te vinden zijn, te bezoeken. Het is een indrukwekkend schouwspel. Al die dolende menigten in deze verwoeste streek, waar geen huis onverwoest is gebleven, de meeste geheel te gronde zijn gegaan. Men kan hier zien dat er huis aan huis gevochten is. Aan de loopgraven is duidelijk merkbaar, dat de Duitsers van Vilvoorde langzamerhand opdrongen naar Eppegem en Zemst, en van het westen en oosten langzamerhand Mechelen omsingelden in de richting Hombeek-Heffen aan de linkerzijde, Weerde en Hofstade aan de rechterzijde van de Zenne. In deze woestenij ziet men de op alle mogelijke wijzen gemaakte loopgraven, waarvoor vele deuren gebruikt waren, terwijl de bruggen over de kleine beekjes vooral door handwagens gevormd worden. Nog verder westelijk ziet men dat de strijd hevig gewoed heeft bij het fort Willebroek en vooral in het dorp van dezelfde naam, aan weerskanten van het kanaal. De beide oevers zijn versterkt door schansen van zakken zand, de voetbrug, de rijbrug en de nog niet eens voltooide hardstenen spoorbrug zijn alle vernietigd, terwijl de huizen aan weerskanten van het kanaal duidelijk de sporen dragen van een hevige strijd. Zonder twijfel zullen

de Brusselaars nog vele weken het slagveld, het enige in de onmiddellijke nabijheid van Brussel, bezoeken.

Ook in Leuven is het reeds vrij druk met bezoekers. Auto's rijden af en aan. In de kerk, die slechts met toestemming van de Kommandantur bezocht mag worden, is men druk bezig door voorlopige herstelling het gebouw althans waterdicht te maken, terwijl de bibliotheek vrijwel geruimd is. Men krijgt bij die ruiming intussen niet de indruk, dat er nog iets van waarde gevonden kan zijn, want tot op de keldervloer schijnt alles verkoold. Ook wordt er druk gewerkt aan het omhalen van gevaarlijke muren, het slopen van uitgebrande huizen en het ruimen der door bommen bedorven wegen.

Kardinaal Mercier te Brussel.

De Brusselse correspondent van De Tijd meldt, dat kardinaal Mercier te Brussel een gewichtige bespreking met de militaire gouverneur van België, baron von der Goltz, heeft gehad. Tijdens dit onderhoud heeft zijne eminentie het misverstand opgehelderd, dat van Duitse zijde blijkbaar enige tijd heeft bestaan nopens het optreden der Belgische geestelijkheid, een misverstand, waaruit zoveel treurige gebeurtenissen zijn voortgevloeid.

Ook is tijdens het onderhoud ter sprake gekomen, hoe op het ogenblik het best een einde kan worden gemaakt aan de heersende regeringsloosheid. De Duitse keizer is in kennis gesteld van de zienswijze, welke kardinaal Mercier ontwikkeld heeft.

Men make zich, zegt de correspondent verder, geen overdreven voorstellingen omtrent stijgende prijzen van levensmiddelen te Brussel vanwege de Engelse blokkade. Duitsland is in staat ons van al het nodige ruimschoots te voorzien.

Uit Antwerpen.

Een onze correspondenten meldt ons uit Antwerpen:

Naar verluidt zijn vele gevangenen, die tijdens het bombardement losgelaten werden, en ook menig kwekeling van de "weldadigheidskolonie" te Merksplas weerom "onder dak" gebracht.

De Antwerpsche Tijdingen nr. 1 is verschenen, onder redactie van Mr. K. Weijler, gemeenteraadslid, Lodewijk Mauw, dagbladschrijver (Gazet van Antwerpen) en Raf. Verhulst, letterkundige. Het blad bevat een waardig hoofdartikel van deze laatste, die zijn medeburgers tot waardigheid opwekte. Verder telegrammen van Wolff en van Reuter en allerlei onschuldige tijdingen.

Alles is hier volkomen veilig, we weten alleen weinig van wat er in de wijde wereld gebeurt bitter! Nu zijn reeds vele duizenden teruggekeerd naar hun haardsteden. De stad begint weer zoetjesaan op een levendig Antwerpen te gelijken.

Het heeft hier al een paar dagen onafgebroken geregend.

Schout-bij-nacht Hugo Louran is benoemd tot havencommandant van Antwerpen en gisteren daarheen vertrokken.

De hogeschool van Leuven wordt overgebracht naar Cambridge.

De Tijd ontvangt uit Londen van een bijzondere berichtgever de volgende mededeling:

"Reeds kort na de verwoesting der boekerij en vele gebouwen van Leuven had het bestuur der hogeschool van Cambridge aan kardinaal Mercier en monseigneur Ladeuze aangeboden, de cursussen der Leuvense universiteit voor het volgende schooljaar te doen houden te Cambridge. Niet enkel zouden aldaar de gemeente- en

hogeschoolgebouwen voor dit doel kosteloos worden beschikbaar gesteld, maar ook zouden de Belgische hoogleraren en studenten, in overleg met de curatoren en de Senaat der hogeschool van Cambridge, geregeld gebruik kunnen maken van de aanwezige laboratoria, de bibliotheken en andere universitaire hulpmiddelen.

Aanvankelijk aarzelden de Belgische overheden dit voorstel aan te nemen, daar het ongelooflijke moeilijkheden meebracht. Ook wilde men nog enige weken de toestand aanzien, daarbij met de mogelijkheid rekenend, dat eerlang wellicht de oorlog zou geëindigd zijn, en rustiger toestanden de heropening van de hogeschool te Leuven zouden veroorloven.

Thans heeft de kardinaal, aartsbisschop van Mechelen, in overleg met de universitaire overheden te Leuven besloten, om de voornaamste cursussen (niet alle) te Cambridge in te richten. De Leuvense hoogleraren zullen te Cambridge hun voorlezingen houden tot bij tijd en wijle rustiger toestanden in Europa intreden. Velen verblijven op het ogenblik in Nederland, maar maken reeds aanstalten zich te vervoegen bij hun ambtgenoten, die het Kanaal overstaken en te Cambridge het werk der wetenschap en des geloofs zullen voortzetten, dat zij te Leuven begonnen hadden."

Het blad verneemt verder nog van dr. J. P. Arendzen, doctor in de godgeleerdheid en magister artium der Universiteit van Cambridge: "In een brief aan de academische overheid bij de Universiteit van Cambridge gericht, laat professor Van den Ven weten, dat de kardinaal-aartsbisschop van Mechelen en de rector der katholieke universiteit van Leuven besloten hebben, aan de edelmoedige uitnodiging van Cambridge gevolg te geven, en de leergangen van Leuven, voorlopig, in zover het mogelijk is, te Cambridge in te richten. De hoogleraren van Leuven worden verzocht, zich in de kortst

mogelijke tijd naar Cambridge te begeven, alwaar hen de grootste gastvrijheid wacht.

Van de Brabantse grens.

Gisterenmiddag zijn weer 2000 Duitsers te Hamont aangekomen. Zij voerden vele paarden en stukken geschut met zich. De bevolking vlucht vol angst over de Noord-Brabantse grens. Reeds enkele vluchtelingen zijn te Eindhoven aangekomen. Ook zijn sterke Duitse troepenafdelingen gezien ten zuiden van het Brabantse grensplaatsje Reuzel.

Op het vliegveld te Berchem bij Brussel zijn de Duitsers druk bezig een geheel uit ijzer geconstrueerde met hout bedekte zeppelinloods te voltooiën.

Van Belgische zijde.

Het Belgische gezantschap te 's-Gravenhage deelt het volgende mee:

De Times van 14 oktober bevat een lang artikel van de Nord-Deutsche Allgemeine Zeitung, hetwelk documenten bespreekt, die in de oorlogsarchieven te Brussel zijn gevonden, waaronder een stuk, getiteld "Engelse tussenkomst in België en een memorie van de Belgische minister van Oorlog". De bedoeling was, aan te tonen, dat in de maand april 1906 het hoofd van de generale staf op initiatief van de Engelse militaire attaché en met toestemming van generaal Griedson (?) Een plan had opgemaakt tot samenwerking van de Britse expeditietroepen en het Belgische leger tegen Duitsland voor het geval van een buitenlandse oorlog. Deze overeenkomst zou dan waarschijnlijk zijn voorafgegaan door een soortgelijke afspraak met de Franse generale staf.

De Nord-Deutsche Allgemeine Zeitung publiceert eveneens zekere gedeelten uit een rapport van de Belgische gezant te Berlijn van de maand december 1911 nopens een ander plan van de Belgische generale staf, waarin de te nemen maatregelen worden overwogen voor het geval van de schending van de Belgische onzijdigheid door Duitsland, terwijl met het oog op België's aardrijkskundige ligging het even goed kon zijn blootgesteld aan een aanval van Frankrijk en Engeland.

De Nord-Deutsche trekt uit deze ontdekking het zonderlinge gevolg, dat Engeland beoogde, België in de oorlog te slepen en op zeker ogenblik de schending van Nederlands onzijdigheid in de zin had.

Het Belgische gezantschap heeft ten aanzien van de ontdekking van deze stukken slechts één zaak te betreuren, namelijk, dat de openbaarmaking van onze krijgstoebereidselen verminkt is, ten einde de lezer onder de indruk te brengen, dat Engeland zich zou hebben schuldig gemaakt aan dubbelhartigheid en België zou zijn toetreden met schending van zijn plichten.

We verzoeken de Nord-Deutsche Allgemeine Zeitung het resultaat van haar opdiepingen uit onze geheime dossiers in extenso te publiceren. Men zal daarin een nieuw en schitterend bewijs vinden van de eerlijkheid, de correctheid, de onpartijdigheid, waarmee België gedurende 84 jaar zijn internationale verplichtingen heeft vervuld.

Het lag voor de hand dat kolonel Barnardiston, militair agent te Brussel, van een mogendheid die de Belgische neutraliteit waarborgde, tijdens de crisis van Algeciras, de chef van de Belgische generale staf vroeg naar de maatregelen welke hij genomen had, om elke schending van deze neutraliteit te verhinderen.

De chef van de generale staf, toentertijd luitenant-generaal Ducarne, heeft hem geantwoord dat België in staat was een inval af te slaan, vanwaar deze ook kwam.

Heeft het onderhoud deze grenzen overschreden en heeft kolonel Barnardiston in een onderhoud van particuliere en vertrouwelijke aard aan generaal Ducarne het krijgsplan ontvouwd, dat de Britse generale staf wenste te volgen voor het geval dat deze neutraliteit geschonden mocht worden? Wij betwijfelen het, maar wel kunnen we plechtig verzekeren, en men zou het tegendeel niet kunnen aantonen, dat nimmer de koning of diens regering rechtstreeks of onrechtstreeks zijn uitgenodigd om zich bij de Triple Entente te voegen ingeval van een Frans Duitse oorlog.

Door hun woorden, door hun daden hebben zij trouwens steeds blijk gegeven van zulk een besliste houding te dien aanzien, dat elke onderstelling, dat zij het standpunt der meest strikte onzijdigheid zouden prijsgeven, bij voorbaat is uitgesloten.

Wat het telegram van baron Greindl van 23 december 1911 betreft, dit heeft betrekking op een plan tot verdediging van Luxemburg, op eigen gelegenheid ontworpen door de chef van de eerste afdeling van het ministerie van Oorlog. Dit ontwerp is van volkomen particuliere aard en was niet goedgekeurd door de minister van oorlog.

Men behoeft zich niet te verwonderen, dat dit plan in de eerste plaats een aanval van Duitsland voorzag, immers de voornaamste Duitse militaire schrijvers, met name T. Bernhardi, Von Schlicffenbach, Von der Goltz bespreken openlijk in hun verhandelingen over de eerstvolgende oorlog de schending van het Belgische grondgebied door de Duitse troepen. Bij de aanvang van de vijandelijkheden heeft de keizerlijke regering bij monde van de rijkskanselier en van de

secretaris-generaal bij Buitenlandse Zaken geen loze voorwendsels gezocht voor de aanval, waaraan België heeft blootgestaan. Zij motiveerden die slechts door de militaire noodzaak. Sedertdien evenwel heeft zij tegenover de veroordeling door de hele wereld van deze schandelijke daad, de openbare mening op een dwaalspoor willen brengen door het voor te stellen, alsof België reeds vóór de oorlog zich bij de Triple Entente had ingelijfd.

Deze kuiperijen zullen niemand bedriegen. Zij zullen tot schande van Duitsland verkeren, de geschiedenis zal de mogendheid brandmerken, die, na zich bij verdrag te hebben verbonden de onzijdigheid van België te verdedigen, begonnen is deze te schenden zonder zelfs een voorwendsel te vinden zich te rechtvaardigen.

De Daily Telegraph dringt er op aan dat de departementen van handel en van binnenlandse zaken in Engeland een onderzoek zullen instellen naar de mogelijkheid om de Belgische vluchtelingen aan arbeid te helpen, hetzij door bevordering van huisindustrie, de stichting van nieuwe industrieën of welke andere middelen ook die tot een gezonde arbeidspolitiek behoren. Organisatie is hier zeer dringend geboden, meent het blad.

Uit Duinkerken wordt aan de Times geseind, dat Slijpe, een plaats op vier mijl afstand van de Belgische kust ongeveer halverwege tussen Oostende en Nieuwpoort gelegen, door het bombardement van de Engelse oorlogsschepen geheel is verwoest. Een huis, waar de Duitse staf verblijf hield, is in puin geschoten.

Vrijdag 23 oktober 1914 – avondeditie

Belgische vluchtelingen.

Minister Cort van der Linden heeft professor Kohnstamm uit Amsterdam belast met de opdracht, zich naar België te begeven om, in overleg en met medewerking van het Duitse legerbestuur en het Belgische civiele bestuur te Antwerpen, de toestand na te gaan, waarin zich de huizen, eigendommen, enzovoort van uitgewekenen bevinden, in de daarvoor in aanmerking komende gemeenten.

In aansluiting aan het bericht van gisteren, dat de regering er op bedacht is, thans ook het noorden en het oosten des lands van Belgische vluchtelingen te ontlasten, kan worden gemeld, dat morgen verschillende treinen uit die gedeelten van het land zullen lopen tot vervoer van uitgewekenen, zoals uit Groningen, Assen, Zwolle, Harderwijk, Arnhem, enzovoort.

Uit Dordrecht meldt men ons:

Mr. J. van Drooge, wethouder dezer gemeente, heeft gisteren Antwerpen bezocht, in verband met het vluchtelingenvraagstuk, en hij heeft van daar meegebracht de Antwerpse schepen de heer Cools, die hedenmorgen van de pui van het raadhuis een toespraak heeft gehouden tot de op het Stadhuisplein verzamelde Belgen.

De heer Cools, die zich in zijn rede deed kennen als sociaal-democraat, ving zijn toespraak tot zijn landgenoten aan met een, door zijn auditorium met een bravo ontvangen, woord van dank aan de Nederlandse autoriteiten in het algemeen en die van Dordrecht in het bijzonder. Hij deed daarna uitkomen, dat niemand in Antwerpen iets te vrezen heeft, noch voor zijn eigendom, noch voor zijn vrouw, noch voor zijn persoon, en dat de Belgen geen misbruik mogen maken van de hun geboden gastvrijheid, ook met het oog op de behoeften van de Nederlandse werkman, die in deze droeve dagen ondersteuning nodig heeft.

Op zijn vraag: waarom keert gij niet naar Antwerpen terug? wees een der aanwezigen op het gevaar van een tweede bombardement van Antwerpen.

Hierop verklaarde de heer Cools geen bepaald antwoord te kunnen geven, maar als dat onheil over de stad moest komen, zegde hij, doe dan als ik en blijf in de stad. In de eerste weken zal dat zeker niet gebeuren. Maar het is een plicht, het vaderland, het Belgische leven en het Belgische karakter te komen verdedigen. Spreker vestigde er vervolgens de aandacht op, dat opeising van jongemannen nog niet heeft plaats gehad, en dat een Duitse proclamatie mededeelt, dat noch de burgerwachten, noch de jongemannen zullen opgeroepen worden voor diensten ten behoeve van het Duitse leger.

In stedelijke inrichtingen, zo zei spreker verder, zullen de behoeftigen eten en drinken ontvangen, en hij wees er voorts op, dat de staats- en gemeenteambtenaren en -werklieden, die binnen acht dagen niet teruggekeerd zijn, gevaar lopen ontslagen te worden.

Burgemeester en schepenen hebben er geen ogenblik aan gedacht de stad te verlaten, zegde spreker, waarom zouden jullie, stadsbeambten en -werklieden, dan niet terugkeren?

Hij deelde verder mee, dat ook in de omliggende plaatsen, als Borgerhout, Berchem en Merksem, van overheidswege steun aan de behoeften wordt verleend, en eindigde met een herhaalde opwekking tot terugkeer.

Van de gelegenheid tot het stellen van vragen maakten verschillende personen gebruik.

In het werkliedengebouw heeft vanmiddag nog de heer W. Ekelaar, secretaris van de bond van Antwerpse vakverenigingen, een tot terugkeer opwekkend woord gesproken, en een der

gemeenteambtenaren van Antwerpen heeft met hetzelfde doel een bezoek gebracht aan de op stoom liggende schepen.

Uit Vlissingen meldt men ons:

In het geheel zijn er thans een paar duizend Belgische vluchtelingen van hier vertrokken. Er wordt gerekend, dat er hier op zijn minst nog 10.000 verblijven.

Uit Breda meldt men ons:

Heden zijn van hier ongeveer 1500 vluchtelingen, onder wie 1000 personen, die van de gratis reisgelegenheid naar de grens gebruik maakten, naar hun haardsteden teruggekeerd.

Er moesten te Breda acht wagons bij de trein gevoegd worden. Het vluchtelingencomité is over de terugkeer der uitgewekenen tevreden, en als de uittocht in dezelfde mate nog enige dagen voortduurt, zal het aantal armlastige uitgewekenen spoedig tot een minimum beperkt zijn.

Er wordt ter bevordering van het spoedig terugkeren een zachte drang op de nog hier vertoevende Belgen uitgeoefend, maar met verscheidene inwoners van geheel verwoeste dorpen en steden zal men nog wat geduld moeten hebben.

Een hooggeplaatst ambtenaar van het bureau van financiën te Antwerpen heeft aan zijn collega's en ondergeschikten, die hier ter stede vertoeven, het volgende schrijven gericht:

“Keer onmiddellijk terug, indien gij uw betrekking niet in gevaar wilt brengen. Ik denk u te moeten aanraden, ook de familie te doen terugkomen. Er zijn geen buitensporigheden gepleegd en die zullen, denk ik, ook niet gepleegd worden.

Alles is rustig te Antwerpen en niemand wordt verontrust door de Duitsers. Er zijn levensbehoeften in overvloed voorhanden. Gij behoeft u enkel te voorzien van het voedsel, nodig op de reis.”De directie der stoomtrammaatschappij Breskens-Maldegem heeft van de Duitse overheid verlof ontvangen, de tram als voorheen door te laten rijden naar Maldegem.

Antwerpse gemeentebeambten.

De centrale commissie voor de Belgische uitgewekenen te Amsterdam deelt ons mee, dat de burgemeester van een der gemeenten in ons land aan de burgemeester van Antwerpen telegrafisch heeft gevraagd, of gevluchte Antwerpse ambtenaren, werkzaam aan gemeentebedrijven, trambedrijven, scheepstimmerwerven, enzovoort dadelijk hun positie herkrijgen.

Hierop is het volgende antwoord gekomen: “Het is in het belang der gemeentebeambten onmiddellijk terug te keren. Hoe langer wegblijven, hoe minder kans in dienst te komen.”

De Vos, burgemeester.

Rotterdam. Belgische vluchtelingen.

Vandaag zijn er heel wat meer vluchtelingen van hier naar Antwerpen en omstreken vertrokken dan gisteren. Met de twee treinen van 8 uur 05 en 8 uur 13 en met die van 11 uur 30 zijn vertrokken in totaal 467 betalenden en 100, die kosteloos vervoerd worden.

De extra trein van 9 uur 35 nam er 263 mee. Deze trein bevatte, toen hij het station Delftse Poort verliet, ongeveer 1000 uitgewekenen.

Bovendien vertrokken met de ochtendtreinen van het station Beurs 128 vluchtelingen en wel 127 betalenden en 1 kosteloos.

Met de stoomboot Telegraaf III, van de firma H. Braakman en C°, zijn vanochtend 20 vluchtelingen naar Antwerpen vertrokken.

Het aantal Belgische vluchtelingen op de twee aan de Stredam te Kralingseveer liggende lichters blijft nagenoeg gelijk. Het loopt van 600 tot 700. Dagelijks komen er bij van andere schepen, die uit de richting van Antwerpen komen en te Kralingseveer worden aangehouden. Daar moeten de vluchtelingen van boord en worden zij naar de lichters gebracht. Maar ook uit de stad komen er bij, uit de woningen van ingezetenen, die te kennen geven, niet langer in staat te zijn vluchtelingen te huisvesten.

Mede worden op deze lichters ondergebracht de gewond geweest zijnde Belgische militairen, maar niet als militairen over onze grens gekomen, die na ontslag uit de ziekenhuizen niet geïnterneerd worden. Dit is vandaag weer met vijf het geval.

Van de lichters worden vrijgelaten degenen, die te kennen geven naar Antwerpen of naar Londen te willen vertrekken. Op hun vertrek ziet de politie toe.

Spoedig zal een van deze lichters met vluchtelingen naar België vertrekken.

In de laatste dagen komen hier verschillende met gerst geladen Belgische schepen uit Antwerpen aan.

Amsterdam. Belgische vluchtelingen.

Met de extra trein van 7 uur 10 zijn hedenochtend 173 vluchtelingen van hier naar België vertrokken.

Londen, 22 oktober. Alle door de admiraliteit ontvangen rapporten maken gewag van de moed en de vastberadenheid, waarmee het

Belgische leger, bezield door de tegenwoordigheid van zijn koning, de enkele vierkante mijlen van het nog niet door de vijand bezette Belgische grondgebied verdedigt.

Berlijn, 23 oktober. Mededeling van hedenmorgen uit het grote hoofdkwartier:

Aan het IJzerkanaal zijn gisteren goede resultaten verkregen. Ten zuiden van Diksmuide zijn onze troepen vooruitgedrongen.

Vlissingen, 23 oktober. Vannacht en ook hedenmorgen werd hier nog voortdurend zwaar kanongebulder gehoord.

Van de Zeeuwse grens.

Terneuzen, 23 oktober. Nog gisteren en heden werden betrekkelijk grote groepen geïnterneerden hier doorgevoerd.

Tot 23 oktober zijn hier 32.505 geïnterneerden doorgetrokken, waaronder 360 officieren.

Uit Roosendaal meldt men ons:

Ten bewijze, dat het nog maar slecht opschiet met het vertrek der vluchtelingen, mag dienen, dat hier gisteren ongeveer 4500 biljetten voor Merksem zijn uitgereikt, en dat de douanen aan het station Roosendaal 5500 mensen geteld hebben die met dezelfde treinen uit Antwerpen terugkeerden. De eerste trein, die vanmorgen in Roosendaal terugkwam uit Antwerpen, bracht er alleen reeds weer 1200 mee.

Te Boxtel hadden twee Belgische dames, vluchtelingen, de nacht doorgebracht bij mejuffrouw Van Dieden in de Stationsstraat. Toen de dames gistermorgen vertrokken, en mejuffrouw Van Dieden naar

boven ging, ontdekte zij onder het bed een valies, dat zeer zwaar was. Ze opende het en vond een massa geldwaardige papieren.

In allerijl werden de dames, die naar het station waren vertrokken, gewaarschuwd, maar zij ontkenden dat het valies hun eigendom was. Daarna werd de burgemeester van Boxtel gewaarschuwd, die terstond de zaak deed onderzoeken. Tegenover de burgemeester verklaarden de dames, dat zij het valies van een dame hadden gekregen op het station te Vlissingen. De inhoud vertegenwoordigt een zeer grote waarde.

Uit Antwerpen.

Een onzer correspondenten heeft ons in ons jongste ochtendblad uit Antwerpen gemeld, dat daar het eerste nummer verschenen is van "Antwerpsche Tijdingen", onder redactie van de heren Weyler, Mauw en Raf. Verhulst. Aan een hoofdartikel van deze laatste, "Onze vaderlandse plicht geheten", ontlene wij het volgende:

Geen daad die berispelijk is mag gepleegd worden, geen woord dat kwetsend of uitdagend is, mag uitgesproken.

Het zijn slechte vaderlanders, het zijn onheilsdichters die op dit oogenblik voortgaan de smaller gemeente, het kleine volk te paaien en die een spoedige verandering van de huidige toestand voorspiegelen.

Alle grootspraak dient nu vermeden.

De ontwikkelde burgerij moet het voorbeeld geven want onvoorzichtige woorden of stoute verzuchtingen kunnen de aanleiding zijn tot noodlottige tonelen. De mindere man, ruwer in zijn uitdrukkingen, driester in gebaar en daad, daarbij in aanraking komende met simpele soldaten en dan nog wel in drankhuizen, zal

spoedig betreurenswaardige voorvallen verwekken indien onvoorzichtige woorden hem helpen opruien of stoutmoedig maken.

Wij kennen soldaten, we weten dus dat er tussen alle koren ook kaf is, en ondanks de strengste voorschriften en een ijzeren tucht, zouden er wel woorden kunnen uitgesproken worden die antwoord verdienen of feiten gepleegd die beteugeling vergen.

Iedere Antwerpenaar moet er zich van onthouden van te antwoorden of aanmerkingen te maken, en nog veel minder van alle handtastelijkheden, doch voor ergerlijke feiten moet hij duidelijk de stadsoverheid ten stadhuize verwittigen. Hij zal er aangehoord worden en recht verkrijgen.

Zonder geestdrift aanvaarden wij de taak in deze omstandigheden een dagblad uit te geven, doch wij zijn doordrongen van de plicht die op ons weegt en we weten welk vreselijk uur Antwerpen zou kunnen beleven indien wij inwoners, onze waardigheid te kort doende, een laakbare daad pleegden, een onvoorzichtig woord uitspraken.

Indien er gebluf is of snoeverij van de medeburgers, Antwerpenaars, stop die kerels onverbiddelijk en krachtdadig de mond, want ze zijn een dodelijk gevaar voor uw stad.

Er zijn veel mensen die niet nadenken en niet bevroeden wat de werkelijkheid is. Wij waren altijd een volk dat onberoerd alles mocht zeggen en doen. Die geest moet voor nu onderdrukt worden. Wij zijn niet 's anderendaags na een verkiezing als de overwonnene de ruiten kan gaan breken bij de overwinnaar. Wij zijn in de stalen greep van een wereldoorlog, er wordt gestreden om de heerschappij van Europa en wij tellen voor niets in dat ontzaglijk pleit.

Onder eigen regering leerden wij reeds de tucht der oorlogswet: het is nu de rechte stond om er ons geheel naar te schikken.

Daar, en daarin alleen, ligt nu de ware vaderlandsliefde.

Asmead-Bartlett, de Engelse oorlogscorrespondent heeft in de Daily Telegraph een uitvoerig artikel over de demoralisatie der Duitsers. Hij schrijft uit Duinkerken op dinsdag. Wij ontleen aan zijn stuk enkel het volgende:

“De verbondenen hebben de laatste dagen (in de buurt van Rijsel en Roeselare) een groot aantal gevangenen gemaakt. Zij die in België waren gevangen genomen verklaarden zonder uitzondering te geloven, dat zij in Frankrijk stonden en nog slechts 20 km van Parijs af waren. Dat was hen dag aan dag door hun officieren verteld, teneinde hen ertoe te brengen, door uiterste krachtsinspanningen de wel mindere kansen op succes van het grote leger te verbeteren. De Fransen geloven, dat zodra het onder de Duitse soldaten algemeen ruchtbaar is geworden, dat ze weer op Belgisch gebied zijn, er zich onder hen een reactie zal openbaren en dat de troepen nog erger gedemoraliseerd zullen worden dan zij het al zijn.”